

درصد در سال ۱۸۰۱ به ۷۲ درصد در ۱۸۹۱ افزایش یابد (Watson, ۱۹۹۳: ۳).

در موضوع شهرنشینی سه مسئله قابل تأمل است: دلایل شهرنشینی، اثرات شهرنشینی و راهکارهای مقابله با آثار منفی آن. از نظر اقتصاددانان آنچه موجب مهاجرت از روستا به شهر می‌شود، فرصت‌های شغلی، درآمد و رفاه بیشتر در مناطق شهری در مقایسه با مناطق روستایی است. هریس و تودارو (۱۹۷۰) این تفاوت در منافع را با متغیر درآمد شهری و روستایی در قالب یک مدل دو بخشی نشان دادند. درمقابل، افزایش تراکم جمعیت شهری همراه با خود اثرات خارجی منفی نیز به همراه دارد از جمله آلودگی، ازدحام، ترافیک سنگین، نرخ بالای اجاره‌بهای مسکن، جرم و جنایت و حاشیه‌نشینی. هرچند شواهد تجربی بیانگر رابطه مثبت میان شهرنشینی و رشد اقتصادی است (Zheng and Walsh, ۲۰۱۹: ۱)، اما برخی شواهد گویای این مطلب است که بین شهرنشینی و رشد اقتصادی یا رشد بهره‌وری رابطه‌ای وجود ندارد یا شهرنشینی از عوارض رشد اقتصادی است (Henderson, ۲۰۰۳a: ۴). دسته دیگری از مطالعات رابطه منظم و U شکل معکوسی را میان شهرنشینی و رشد اقتصادی تأیید می‌کنند (Junius, ۱۹۹۹: ۱, Davis and Henderson, ۲۰۰۱: ۱۱۵). نتایج سیاستی این مطالعات بر کنترل جمعیت شهری و تعیین حد بهینه جمعیت شهری دلالت دارد. بنابراین، یکی از راهکارهای مقابله با اثرات مخرب شهرنشینی تعیین حد بهینه جمعیت و اجرای سیاست‌های کنترل جمعیت شهری است.

کتاب‌شناسی

- Ades, A.F. and E.L. Glaeser, (۱۹۹۵). "Trade and circuses: Explaining urban giants", *Quarterly Journal of Economics*, no. ۱۱۰, pp. ۱۹۵-۲۲۷.
- Davis, James C. and Henderson, J. Vernon (۲۰۰۳). "Evidence on the political economy of the urbanization process", *Journal of Urban Economics*, ۵۳ (۱), pp. ۹۸-۱۲۵.
- Zheng, Wei, Walsh, P. Paul (۲۰۱۹). "Economic growth, urbanization and energy consumption: A provincial level analysis of China", *Energy Economics*, Volume ۸۰, Pages ۱۵۳-۱۶۲, ISSN ۰۱۴۰-۹۸۸۳, <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2019.01.004>.

Urbanization

شهرنشینی یا شهری‌سازی به افزایش جمعیت ساکن در شهرها گفته می‌شود. شهرنشینی یک فرآیند است که در آن جمعیت از روستاها به شهرها انتقال می‌یابند. بین شهرنشینی و رشد شهری تفاوت وجود دارد. در شهرنشینی نسبت جمعیت مناطق شهری به کل جمعیت افزایش می‌یابد، در حالی که در رشد شهری مقدار مطلق جمعیت ساکن در شهرها رشد می‌کند. ممکن است شهری دارای رشد باشد اما هنوز وارد فرآیند شهرنشینی نشده باشد یا در فاز شهرنشینی خود به بلوغ رسیده و رشد شهرنشینی متوقف شده باشد. بسیاری از شهرهای صنعتی با نسبت‌های ۶۰ تا ۹۰ درصدی جمعیت شهری به کمال شهرنشینی رسیده‌اند و رشد شهرنشینی در آن‌ها متوقف شده است (هندرسون، ۲۰۰۳). اما این فرآیند برای کشورهای در حال توسعه ادامه دارد به طوری که در چند دهه اخیر شهرهای کشورهای در حال توسعه با رشد شتابان شهرنشینی مواجه بوده‌اند. مطابق با گزارش سالانه بانک جهانی (۲۰۰۹) رشد جمعیت شهری در فرآیند شهرنشینی کشورهای در حال توسعه، شتابان‌تر از فرآیند شهرنشینی کشورهای صنعتی قرن ۱۹ میلادی است (گزارش توسعه جهانی، ۲۰۰۹، ۵۸).

نقطه آغازین شروع شهرنشینی در تاریخ بشر همزمان با شکل‌گیری فرآیند صنعتی‌سازی (Industrialization) در اقتصاد بوده است. تا قبل از انقلاب صنعتی بزرگ‌ترین شهرهای اروپایی حداکثر ۱۵ درصد جمعیت را در درون خود جای داده بودند (Malanima, ۲۰۰۹: ۲۲۴). در اواخر قرن ۱۸ میلادی با شکل‌گیری انقلاب صنعتی این ترتیبات تغییر کرد و موجب شد در قرن ۱۹ میلادی به‌خاطر مهاجرت از روستا به شهر و همچنین رشد زادوولد و کنترل مرگومیر، جمعیت شهرنشینی رو به تزاید گذارد به طوری که برای مثال نسبت جمعیت شهری ولز انگلستان از ۱۷

- Harris, J. and M. Todaro, (۱۹۷۰). "Migration, unemployment, and development: A two-sector analysis", *American Economic Review*, no. ۴۰, pp. ۱۲۶-۴۲.
- Henderson, V. (۲۰۰۳a). "The Urbanization Process and Economic Growth: The So-What Question", *Journal of Economic Growth*, ۸(۱), ۴۷-۷۱. Retrieved from <http://www.jstor.org/stable/۴۰۲۱۰۹۳۷>.
- Henderson, J. Vernon (۲۰۰۳b). "Urbanization and Economic Development", *Annals of Economics and Finance*, ۴, (۲), ۲۷۵-۳۴۱.
- Junius, K., (۱۹۹۹). "Primacy and economic development: Bell shaped or parallel growth of cities", *Journal of Economic Development*, vol. ۲۴(۱), pp. ۱-۲۲.
- Malanima, Paolo (۲۰۰۹). *Pre-Modern European Economy: One Thousand Years (10th-19th Centuries)*, Brill Publishers. p. ۲۴۴. ISBN ۹۷۸-۹۰۰۴۱۷۸۲۲۹.
- Watson, Christopher. *Trends in urbanisation. Proceedings of the First International Conference on Urban Pests.* (۱۹۹۳). K.B. Willey; Wm H. Robinson, eds. CiteSeerX, ۱۰.۱.۱.۵۲۲.۷۴۰۹.
- World development report: reshaping economic geography (English). <http://documents.worldbank.org/curated/en/۷۳۰۹۷۱۴۶۸۱۳۹۸۰۴۴۹۵/World-development-report-۲۰۰۹-reshaping-economic-geography> , ۲۰۰۹.

ناصر یارمحمدیان

گروه اقتصاد شهری، دانشکده پژوهش‌های عالی هنر و کارافرینی،
دانشگاه هنر اصفهان، اصفهان، ایران